

E „vak csillag“-on

„Vörösmarty két költeményt küldött, egyik... keveset ér, a másik... az öregnek egész elke- seredett kedélyét föllepeli, nagyon szép, de fájdalom oly' alakban, mint írva van aligha megjelenhet, s kérdés, az öreg fog-e változ- tatni rajta? Szegény öreg, csak azt tudja írni, ami a szíven fekszik, ő sem tartozik a legújabb kor költői közé.” (Gyulai Pál leve- le Arany Jánoshoz, a Vén cigányról. Pest, 1854. szept. 6.)

I.

Ötvennégy éves. Sokaknak „öreg”.
Szakállában — mint penész — a fehérség
terjed, bozontja kócosan mered.
Vedlett ruhában áll az udvaron,
vizet cipel egy új, friss rózsatőnek.
Keserűn mormol. Körben vér a lomb.
Az ősz ágyú füstöt, ködöt lönek.
Lett volna mód elesni, amikor
dicsőség volt még, a többivel együtt.
Tűz-menny helyett most jéghideg pokol,
mennyben a szív korhad, de soha nem süt,
Látta a vész vérfagyalag kezét.
Rángatta rajta a foszló kabátot.
Szorítva torkát, azt figyelte: még
meddig bírja szusszal? Még van-e átok?
De volt! Kibuggyant könnyei mögött
szivárványszín csillant a keserűség.
S most vak sorsa kit mind előbbre lök
sírja felé, érzi a közöny hűsét.
Irtóztató nyomon, csonthalmokon
tántorgott csak e forgó, nyomorú föld
hátán és nem volt egyetlen rokon,
ki ráborulva tetszhalálból felkölt.
És egyedül volt, olyan végtelen,
már a betű is dühöt keltett benne,
nem jött kedve írni, olvasni sem;
a nyéki hanton kapált reggelente.
Járta a kertet. Késő ősz fagya
megbarnította már a dáliákat.
Hallotta. Tücsök kutyája ugat,
csoszogtak távol nagy, idegen lábak.
Hogy lesz még ünnep? Nem hitt abba sem.
Ha lesz is, — tudta — soha meg nem éri...

.....
és dohogott, kesergett szüntelen.
Most minden sora századon túl fénylik.

II.

„A sírt hol nemzet süllyed el...”
kik elkerülték (akiket
nem fedett föld, vagy gyalcs lepel)
megmentették a testüket,
mégis, a hősökkel ... velük..

mégis, a hősökkel... velük...
— zöldellt már rajtuk síri hant —
együtt feküdtek mindenütt
lélekben kihülten, alant.

Holtan. Bár jártak-keltek űk,
dajkálva dühöt, új reményt,
— volt márciusi zendülők,
március áldozatjaként —

nem voltak többé már soha,
mint ifjúkorban, tiszta, ép.
Mind vállán hordta törten a
saját szörnyű ítéletét.

Ha vállalta a pusztulást,
a túlélő hiába él.
Mikor társának gödröt ás,
maga is melléje alél.

„Egy ezredévnyi szenvedés
kér éltet, vagy halált...”
A sorson nincs akkora rés,
hogy bújhass rajta át.

Mert e néhány nap akkora
fényt árasztott körül,
úgy érezték, hogy rajtuk a
sírbolt sötétje ül.

S jöhet akármi enyhülés,
szelíd királyi kegy,
eldőlt már: simítás — ütés...
„azoktól” — egyremegy.

S tetszhalott lett egy nemzedék,
ép-testű rokkantak hada.
.....
Ezeknek írni van-e még
erő, e roppant éjszaka?

III.

És írt egy nép nyelvén, melyet már belepelt
a „himes lepe” meg a „myrtus-ág”,
Ústökös láng, szilaj, meg nyűtt vonó.
s azon felül a „virány”, „csáb-gyönyör”,

Felkapta rá egy nemzet a fejét
— osztrák sziruptól émelygő, szegény,
„gemütlich”-ségtől megundorodott —

Ílát ilyen is van?: az ég boltozatja,
Létezhets, sírhat malom a pokolban?
és hulló angyal, tört szív, örült lélek...

Ez a parasztnak „obsit”-tal kevert,
uraknak „gratiá”-val ékesített
anyanyelv, mint mélyhangú hegedű,
méltósággal, szépen zengeni kezdett
a szürkén szokott értelem határán.

Jéghideg friss szél, lusta, langy időben!
Cibáld meg újra, ma is a hajunkat!

Férfiúség

Szobája sarkába terebélyes láda volt tolva. Szenet tartott benne. Ezen ült naphosszat, s törött lába fájó csontjait melegítette a jancsikályhánál. A kályhán kormos lábasban rotyogott valami. Hol paprikás krumpli, hol feketekávé gőze emelgette a fedőt. Ez volt az egyetlen zaj a szobácskában, amit szívesen is hallgatott, mert egyedüllétében a családi életre, a háztartással járó tevés-vevésre, a társasélet gondoskodására emlékeztette. Melléből sóhaj tört fel. Bajúsza zsíros szálai ki-belengtek szája szélén a sóhaj nyomán. Felesége pár hónapja halt meg. Évek óta súlyos beteg volt, s hogy nincs belőle felgyógyulás, egyszerűen nem akarta tudomásul venni, bár lelke mélyén érezte, hogy a halál közel áll féleresztes házuk küszöbéhez.

Nyomasztó élete volt felesége betegsége alatt. Néha megbeszélte magában szomorú helyzetét az üres istállóban, ahová mindennap kiment, csak úgy megszokásból, bár régen kidöglött már belőle Mancsi, a nála is nyomorultabb csont-bőr igásló. „Ne búsulj, Károly! — mondogatta magának. — Hisz' él még Julis. Még meggyógyulhat”. Amikor erre az időre gondol, érzi a sült szalonnával ízesített túrós csusza zamatos illatát. Mennyivel más is volt az, mint most ez a paprikás krumpli. Aztán jött az a rettenetes nap: Julis meredten feküdt ágyában, Csuli, a korcs kuvasz szűkölve vonyított a küszöbön. Már akkor babonás rettegéssel töltötte el a kutya baljóslatú vonyítása, a halál közelsége. Julis megmozdult, fuldoklott, hörgött. Szinte ma is hallja életért küzdő mondatfoszlányait. Mintha azt is mondta volna: „Öreg, nem hagylak egyedül, magammal viszek. Féltetek!” Igen, határozottan emlékszik rá, ezt mondta. Szabadkozni akart, de nem bírt szólni a torkát fojtogató döbbenettől, csak gondolta, hogy ő még nem akar menni, bármennyire is jó lehet ott, az ismeretlenben, Julissal. De lehet-e ott jó? Itt a földön Julis volt az őrangyala, Mennyországja, mindene. De ott? Vajon várja még? Félti még? Küldi-e érte egyszer a halált, hogy magával ragadja és odavigye hozzá, mellé, együtt éljenek tovább olyan szeretetben, mint itt a földön? Pár nappal a temetés után elcsúszott az udvarra kiöntött szappanos lé jegén. Felállni nem bírt, eltört a lába. Első gondolata az volt, hogy Julis jött érte. Lába rettentő fájalmát nem érezte a rémülettől. Talán most váltja be ígérését.

Hátradőlt a ládán. Nem sikerült ám neki, mert a gipsz is lekerül lassan a lábáról. A jancsikályha melege még a gipszet is átjárja. Egészen jól érzi magát. Miért is kell annyira gondolkodni az embernek az asszony után? Miért? Semmi értelme. Nem fog Julis érte soha, de soha eljönni. Julis nem él, Julis nincs többé.

A gondolatok hozták a megnyugvást, vigasztalást. Gondolataiban odáig ment, hogy a gyászévet pár hónapra lealkudta, mert ugye a szobát rendben kell tartani, főzni is kell, mosni is kell. Szóval: asszonyt kellene hozni a házhoz. Van is két utcabeli, akik közül bármelyik eljönne hozzá, mert 1240 forint a havi nyugdíj, fuvarozgatni is szokott, majd vesz lovat, van rá már nyolcezer a takarékbán. Az özvegyasszonyoknak meg ugye nem csak az a fontos, hogy derék, eleven legyen a szépreményű, hanem az is, hogy jó megélhetést biztosítson. Asszonynak való hát volna. Csak úgy, közös megegyezéssel, vagy hogy is szokták mondani. Egyiknek a menyivel, másiknak a vejével van baja, de túrnek, mert nincs hova menniük. Majd szeretik egymást, mint Julissal. Előbb azonban a konyhaszekrényt befedi, a kiszáradt festékekkel felfrissíti a kalitkát, és kanárit szerez bele. Szép lesz az élet, nagyon szép, mint ahogy szépek ezek a gondolatok is. Színezte, alakította, rakosgatta élete sorát saját szája íze szerint, de a két utcabeli özvegy sem maradt ki belőle.

Csonkára vágott csibukját megtömté. Felpiszkalta a kályha paraszát. Az összehajtogatott pokrócot megigazította maga

alatt. Ahogy nekidült a falnak, szinte fekvő helyzetbe került. Kényelmesnek találta így az ülést. Nem kívánczolt még az ágyba. Olyan jó érzés, ahogy a forró gipsz melegíti törött lábát. Lecsukta a szemét és tovább gondolkodott. A kiszínezett jövő mozgott öregedő agyában, de csak rövid ideig, mert aztán jött Julis, és vele aludt el. Símogatta arcát, hízelkedett vele, mint régen, mikor még fiatalok voltak.

A jancsikályha paraszának utolsó szikrája is kialudt. A paprikás krumpli megdermedt, tetején megfagyott a piros zsír. Zúzmarától lett fehér az ajtó vaskilincse. Az ablak üvegén jégvirágokból gyönyörű csokor alakult ki, s mozdulatlanság ülte meg a szobát. Hanyatt dőlve aludt, szája is elernyedte. Pipája két foga közül kicsúszott, és koppanva ért földet.

A nagy ölelkezésből ütemes zaj ébresztette fel. Az ablakot verték. Szeméből az álmot dörzsölgetve csoszogott az ablakhoz. Fejében volt még a Julissal töltött néhány órai boldogság. Megkaparta az ablakon a jégpáncélt, közben arra gondolt, hogy tán csak nem Julis jött érte. Széles nyílást sikerült kaparnia. Kinézett rajta. Bizony nem Julis állt ott, hanem — szép nájlón fejkendőben, bundában, karján retiküllel — az egyik utcabeli özvegyasszony, szája-szeme harciasra kifestve. Mindent megértett. A nyíláson át nézte az asszonyt, az meg kintről az ablak üvegén megjelent két szemgolyót. Kint az asszony mosolyra húzta a száját, és megszólalt:

— Jöttem volna egy kicsit... beszélgetni.

Szép volt az asszony, nagyon szép, ahogy ezt így mondta. Szája szögletében is gödröcske jelent meg, akár Julisnak szokott. Julis valahogy mégis szebb volt festék nélkül, bunda nélkül, nájlón nélkül is, hogy az ember szíve még most is beléremeg, ha rágondol. A szemét se kormozta ki a lelke, mégis úgy tüzelt az, mint a gyémánt. Hanem meg kell adni, az özvegyasszony is csuda szép. Az ember alig bírja megállni... „Julis, Juliskám, most segíts”. Megfeszítette az ablakot, ami a befagyott jégtől hirtelen felpattant. Állt az ablakban, a hajnali fagy az arcába csapott. Nézte az asszonyt, nagyokat nyelve. Az özvegy felemelte a fejét, arca szinte világított. „Juliskám, ne hagyj el”. Összébb húzta az ablakot, kis rénsyire. Lehajtotta a fejét, aztán lassan, szakadozva megszólalt:

— Ne haragudjon, de... már meggondoltam. Ne jöjjön többet, Zsófia!

Alig bírta kimondani, érezte, hogy nagyon elfáradt bele. Mikor az ablakot visszazárta, még kikémlelt a nyíláson. Az asszony még ott állt, csodálkozó szemekkel, az ablak előtt.

Az ajtóhoz bicegett:

— Csuli! Gyere be!

A kis görbe lábú korcs kuvasz szűkölve szaladt a szobába, szétvetette négy lábát, s a szoba közepén lerázta magáról a vastag hótakarót. Aztán gazdájához szaladt. Az leeröltette magát a sámlira, magához húzta, átfogta a nyakát, végigsimította vizes szőrét a fülétől a farkáig:

— Csuli! Csulikám! Ezentúl itt alszol velem a szobában. Még megfagnál odakint. — Szeméből meleg, sós víz csurgott végig az arcán. Úgy magához szorította a kiskutyát, hogy az szinte nyögött belé. Hiába, az ember csodálatos teremtmény, nem tud meglenni szeretet nélkül, mindenképpen szeretnie kell. Ha más nincs a háznál, hát a saját hűséges kuttyáját, mert a kutya a leghűségesebb. És kell-e neki, az idős, özvegyen maradt embernek ezentúl hűségesebb „élettárs”, mint egy korcs kuvasz? Bizony nem kell. Egy özvegyasszony sem. Mert az elsőt, az igazit nem pótolja soha senki.

A jancsikályhában újragyújtotta a tüzet. A szobát langyosság s a másnapos paprikás krumpli szaga töltötte meg. Tányért, evőeszközt rakott az asztalra. A tükrösfiókban fényes kanálka került a kezébe. Julis kanala volt. Megsímogatta, visszatette a helyére, az emlékei közé. Aztán enni kezdett, előbb azonban a Csuli kifizekjét szedte tele a jó zsíros krumpliból.

Tamás István

Rákóczi

hajh
hollóhajú éjek
látomása tör ránk
s fohászba foglalt
neveddel élünk
ellobbant bíbor
lobogóid alatt
s egy szózatot mormolunk
Fölöttünk itt
a kimondatlan
csillagkép betelt

Mindenütt való
virágok jegyében
járulunk
nagyságod elé
múlt s jövődő
töretlen hitében
százszor elbukott és
százszor újrakezdett
harcok katonái
Egy hazát hordunk
alkottatván
könnyekből és vérből
Mert téphetetlen egy itt
örökség s üzenet:
„Pro patria et libertate”

Veress Miklós

Zenék IX.

1.

Az úttesten
kifordult zongoraláb

szétfröccsent hangok
a piros köveken

dó-mi-dó-mi-szó-szó
dó-mi-dó...

2.

Levélesupáló szél ez:
nem röpít

külváros lelke:
szárnyalástalan

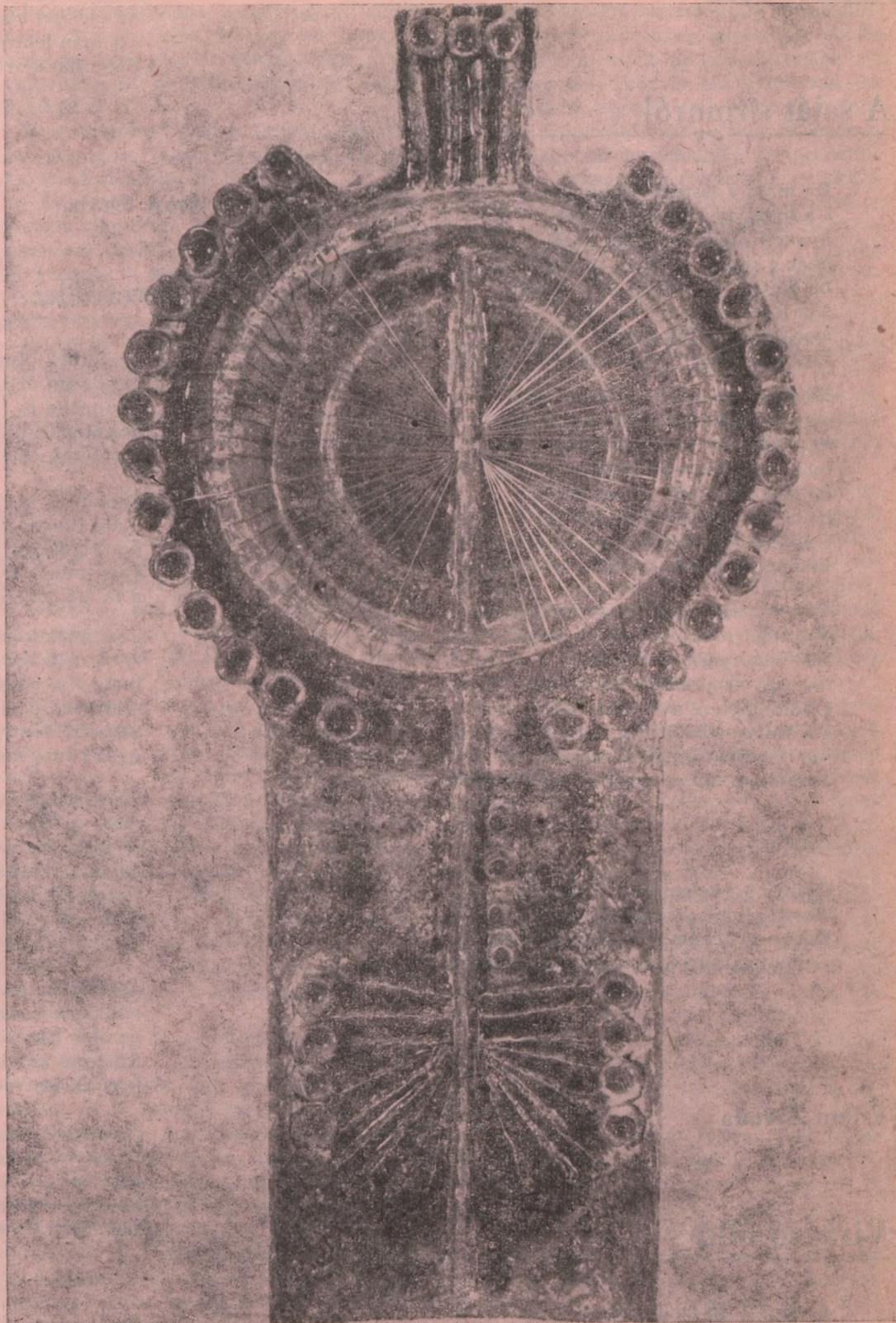
és hirtelen
papírlap villan:

négyszárnyas ablak
olcsón eladó

3.

Se ág se fal se arc se szín
se nyár se őszi se tél
se domb se kert
se se

Csak ág csak fal csak arc csak szín
csak ág csak fal csak arc
csak ág csak fal
csak ág

Bódy Tóth Elemér

Pénteki tipp

Katinak, aki Aucklandban
az Air New Zealand alkalmazottja

Ez itt a Waitemata Harbour,
az amott a Glen Innes-i busz,
Ellerslie-ben futnak a lovak,
a Friday Flash nélkül hova jutsz.

A képen Frances Hodgkins csűrje,
mélyén skarlát tyúkok kotyognak,
illő Hold dobálja a mélybe
ezüst lapjait a halaknak

A hillsborough-i kertben mintha
Gauguin járt volna, amint elment,
még megrázták a citromfákat.
A citrom fontja huszonöt cent.

Wellingtont száz szél kalapálja,
csengenek, de állják a sziklák.
Egy csésze teát Katherine Mansfield
kitöltött. Azóta is isszák.

A saját síromról

Ha majd a testem ködbe vesz,
s a halál, ki kényére késhet,
nyakon ragad s cibálni kezd,
akár a sünt — Villon, te érted —,
ha mattot ad, mit ki nem védek,
s ha nyila rajtam átsajog,
érjen fogócskánk hamar véget.
Embernek korcs, típusnál több vagyok.

Ha majd tavaszt bont kerti nesz,
s árvácskák közt nyugodni térek,
ha a törvény hatályt szerez,
mely előtt lényem csöppnyi féreg,
ne terheljen már semmi vétek,
hadd szívjak hársméz-illatot,
s ne érezzem búcsúm nehézségét...
Embernek korcs, típusnál több vagyok.

Démon vagy, aggály — tűnj, eressz!
Szívemet nem héklyózzák fékek.
Bár csikorgása vést jelez,
fő, hogy semmiről le ne késsek.
E föld, melyre a Snezka réved
s a vállas, zömök Rip ragyog,
vig lányként kínál menedéket...
Embernek korcs, típusnál több vagyok.

Ajánlás:

Gyötrő szereppel vert a végzet.
Ti vitézebbül vívtatok?
Korunk süt rám fény-árny pecsétet...
Embernek korcs, típusnál több vagyok.

Vilém Zavada

Virágzó föld

Virágban áll az almafa,
dagad a látványtól a mellem,
Mint udvarház nagyasszonya,
oly tekintélyt ébreszt a kertben.

Odább növekvő csemeték
illegnek, széllel kacérkodva,
bimbóikat — mily büszkeség! —
a május végre kibontotta.

A görbe vadkörtefa, im
— bár szikkadt, korhadt s talpig vedlett —
velük örül, mert tagjain
csonkán is zöld gúnyát viselhet.

S a palánknál egy veterán:
lásd, szívét forgácsá faragták,
de csupa-sebhely derekán
bölcsen túri a zuzmó-vattát,

s még termést ígér s árnyat ad.
Az éjekkel bátran vitázik,
s némán lebírija fájdalmát.
Hogy hasznos lehessen holtáig.

Ivan Skala

Szeretnék...

Szeretnék olyasmi lenni,
amit nem nélkülözhetsz,
amit soha és sehol nem nélkülözhetsz,
szeretnék sóvá változni,
szeretnék életed fűszerévé válni.

Szeretnék sóvá változni,
mely finom pikkelyekben rakódik bőrödre.
Ha augusztusi hőségben ruhád mosod, ha ebédem főzöd,
vágy mikor futástól pihegve hirtelen leülsz
a ta alá, az első útbaeső köre.

Szeretnék könny lenni pilládon, arcodon.
S ha nem lehettem első gyerek-sírásod,
mely első ember-fájdalmad lemosta szemédről,
szeretnék olyan könny lenni,
mely boldog remegések pillanatában
gyűlik meg szemed sarkában.

Szeretnék utaidon elkísérni, só képében.
mely a titkos irányba igyekvő hullám feltörései után,
az akaratos, nedves szél minden rohama után
ellepi a tengerész viharkabátját.
Szeretnék sósízű szél lenni,
mely elédtereli a tengert, a távolokat,
az álmokat és országokat,

mindenünnen, ahol nem jártunk,
ahová sohasem juthatunk el,
de ahol ismerős mozdulattal szelik a kenyeret
a kérges kezek,
kezünk testvérei.

Szeretnék nagy sóskristályokká változni
mindennapi kenyered ártízos belén,
szeretnék sóvá változni,
hogy utolsó moccanásodig veled lehessenek,
szeretnék életed fűszerévé válni.

(Veres János fordítása)

